

**647 SAYILI CEZALARIN İNFAZI HAKKINDAKİ KANUNDA
1712 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİK
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**

Dr. Süheyl DONAY

Bu yazımızda sekiz seneye yakın süredir yürürlükte bulunan 647 sayılı yasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi üzerine, getirilen rejim üzerindeki kanaatlerimizi belirtmeye çalışacağız.

Hemen ifade edelim ki yapılan tadilatla 647 sayılı yasanın getirdiği bazı temel esaslar köklü bir biçimde değiştirilmiştir. Bu değişimler nasıl sonuç verecektir? Bunu elbette uygulama gösterecektir. Biz sadece nazari açıdan müesseseleri inceleyip bir sonuca varmaya çalıştık.

Bu konuda uyguladığımız yöntem esas itibariyle eski ve yeni metinlerin karşılaştırılmasını yapmak ve yeni metinle getirilen değişikliklerin görüşümüz açısından olumlu veya olumsuz yönlerini belirtmek olmuştur. Bu nedenledir ki yazımızda maddelerde yapılan değişiklikleri teker teker ve maddeleri de zikrederek incelemiş bulunuyoruz. İlâve edelim ki bu yazımızda sadece esas maddeleri inceleyip ek ve geçici maddelere değinmemiş bulunuyoruz.

2. Madde

Bu madde'de ilke olarak bir değişiklik yapılmış değildir. Ancak maddeye bir fıkra eklenerek: «Askeri suçlardan dolayı asker kişileri

hakkında verilen ölüm cezalarının infazına ilişkin hükümler saklıdır.» denmiştir.

Madde'ye ilâve olunan bu fıkranın hükümet tasarısındaki gerekçesi aynen şöyledir: «Askeri suçlardan dolayı asker kişiler hakkında verilen ölüm cezalarının kurşuna dizilmek suretiyle infazını amir bulunan 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununun 20 nci ve 353 sayılı Askeri Muhakemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 245. maddeleri hükümlerinin saklı tutulması ve böylece askeri yargıda uzun zaman uygulanan benimsenmiş olan bir askeri intaz usulünü devam ettirmek için maddeye son fıkra ilâve edilmiş...» tir.

Madde'de yapılan bu değişiklik yukarıda zikrettiğimiz gerekçe de de belirtildiği üzere, askeri usuldeki ölüm cezasının kurşuna dizilmek suretiyle infazı biçiminin devamını sağlamak olmuştur (1). Gerçekten 647 sayılı kanunun geçici 4. maddesi «Diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.» hükmünü getirmiştir. Buna göre Askeri Ceza Kanununun 20. maddesinde ve 353 sayılı kanunun 245. maddesinde öngörülen kurşuna dizerek ölüm cezasının infazı şekli zımnen ilga edilmiş oluyordu. İşte tasarı askeri usuldeki kurşuna dizerek infaz şeklini muhafaza etmek için bu değişikliği öngörmüştür (2).

Kanaatimizce maddeye ilâve olunan bu fıkra yerinde olmuştur. Gerçekten askeri suçlar nedeniyle asker kişiler hakkında hükmedilen ölüm cezalarının kurşuna dizilmek suretiyle infazı bütün mukayeseli hukukta kabul edilmiş bir ilkedir (3). Maddeye getirilen bu fıkra ile, yukarıda da belirttiğimiz gibi 647 sayılı kanunun geçici 4. maddesi hükmü askeri usuldeki ölüm cezalarının infazındaki geçerliliğini kaybetmiş olmaktadır.

Madde'de yapılan diğer değişiklikler dil konusunda olmuştur. Gerekcede de «dil itibarıyla sadeleştirmeden» söz edilmektedir. Bu nedenle de mahkûm yerine hükümlü, icra etmek yerine infaz etmek, Temyiz mahkemesi yerine Yargıtay, tasdik yerine onama, nizamname yerine tüzük terimleri kullanılmıştır.

Dilde yapılan bu sadeleştirme yerindedir. Bununla beraber

(1) Bu konuda bkz. ERMAN, Askeri Ceza Hukuku, Umumi Kısım ve Usul, 5. bası İstanbul 1970, s. 227; DÖNMEZER-ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, II. no. 1402.

(2) Mukayeseli hukukta ölüm cezalarının infaz biçimi için bkz. BAYRAKTAR, Ölüm Cezası, İÜMHİD, Yıl 1, No. 3'ten ayrı bası, s. 16.

(3) ERMAN, s. 227.

mahkûm yerine hükümlü ve icra yerine infaz demenin dil konusunda bir sadeleştirme olarak kabul edilip edilemeyeceği sorunu münakaşa edilebilir. Gerçekten her iki terim de türkçe değildir. Bununla beraber kanun metninde yapılan bu değişiklikler bu kadar olsa bile, böyle bir sadeleştirme tüm 647 sayılı yasaı içine alacak bir biçimde yapılırsa idi daha yerinde olacaktı. Böylece yasa tümü itibariyle dil konusunda bir ayniyete sahip olacaktı.

4. Madde

Bu maddede yapılan temel değişiklikleri şu şekilde sıralamak olanağı vardır:

a) Önce maddenin başlığı değiştirilmiştir. Eski başlık «Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek cezalar» idi. Yapılan değişiklikte ise cezaların yanına ek olarak «tedbirler» kavramı da ilâve olunmuştur.

b) 1. bentteki para cezalarının miktarı arttırılmıştır. Değişiklikten önce kabahatler için 5 ilâ 10 lira iken 10 ilâ 20 liraya; cürümlerde ise 10 ilâ 30 iken 20 ilâ 40 liraya çıkarılmıştır. Bunun yanında kabahatlerdeki para cezası hafif para cezası, cürümlerde ise ağır para cezası olarak düzenlenmiştir.

c) Eski metinde mevcut olan 2. bend uygulama olanağı olmadığı gerekçesiyle metinden çıkarılmıştır.

d) Suç tarihinde 18 yaşını ikmal etmemiş olanların mahkûm olacakları kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların madde'de belirtilen ceza ve tedbirlere zorunlu olarak çevrileceği hükmü getirilmiştir.

e) Eski metinde taksirli suçlarda ceza uzun süreli olsa dahi maddede yer alan bütün ceza ve tedbirlerin uygulanabilme olanağı yer alırken, yeni metin sadece para cezasına çevirmeyi kabul etmiştir.

f) Hükmedilen hürriyeti bağlayıcı ceza madde'de yer alan ceza ve tedbirlerden hangisine çevrilirse çevrilsin, temel ceza olarak, çevrilen hürriyeti bağlayıcı kalmaktadır.

g) 4. maddenin 2, 3, 4 ve 5. bentlerindeki tedbirlerin yapılan tebligata rağmen yerine getirilmemesi veya hüküm gereklerine aykırı hareket edilmesi halinde temel cezaya rücu edileceği ve bunun usulünün ne olacağı hükmü getirilmiştir.

h) Verilen cezanın 18 yaşından küçükler hakkında tedbire

çevrilmesi ve bunun yerine getirilmemesi halinde, bu tedbirin hükmü veren mahkemece para cezasına çevrileceği öngörülmüştür.

ı) Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine para cezası hükümlü olduğu ve bu ceza yerine getirilmediği vakit bir günlük hürriyeti bağlayıcı ceza ne miktar para cezasına karşılık tutulmuşsa aynı miktar hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrileceği hükmü getirilmiştir.

k) Tedbir hükümlerinin yerine getirilmemesi halinde, bu durum mahkûmun kusuru olmaksızın meydana gelmişse, hâkim tarafından bir başka tedbire başvurulabilecektir.

l) Maddeye eklenen son bir fıkra ile de, bu maddenin sırf askeri suçlar ve askerî disiplin suçları ile 3 ve 4 numaralı bentlerin subay, askerî memur ve astsubaylar hakkında uygulanmayacağı hükmü getirilmiştir.

Kanaatimiz :

Yukarıda 11 bent halinde sıraladığımız değişiklik ve ilâveler konusunda kanaatimizi ve maddenin tahlilini aynı sıra dahilinde belirtmekte yarar görüyoruz.

a) Maddenin başlığına *tedbir* kavramının ilâve olunması kanaatimizce gayet yerinde olmuştur. Gerçekten her ne kadar değişiklikte önce yürürlükte olan maddenin başlığı yalnız cezalardan bahsetmekte ise de, doktrinde genellikle bunlardan sadece para cezasının bir ceza ve fakat diğerlerinin nitelikleri itibariyle tedbir olduğu ifade edilmişti (4). Bu nedenle de doktrindeki eleştirileri göz önünde tutarak, maddeyi açıklığa kavuşturmak ve 4. madde'de öngörülen kurumların, 1. bent ayırık olmak üzere tedbir olduğunu belirtmek bakımından yapılan değişikliği çok olumlu karşılıyoruz.

b) Paranın değerinde çeşitli nedenlerle meydana gelen düşmeler para cezasının etkili olma niteliğini kaybettirdiği bir vakıadır (5). Bütün diğer cezalarda olduğu gibi para cezasının da etkili bir yaptırım olabilmesi için korkutucu bir niteliğe sahip olması gerekir. İşte para cezasında bu etkililik ancak onun duyarlı bir miktarda olması halinde söz konusu olabilir. Bu nedenle de para cezasının miktarında yapılan arttırma ilke olarak yerinde olmuştur. Bu

(4) DÖNMEZER-ERMAN, II, no. 1476.

(5) DONAY, Para Cezaları, İstanbul 1972, s. 89; DÖNMEZER-ERMAN, II, no. 1509.

nunla beraber yukarı ve aşağı hadler arasındaki sınır daha geniş tutulabilirdi. Bu nedenle biz kabahatlerde aşağı sınırın değişen yarsada olduğu gibi 5 lira ve yukarı sınırın ise 20 lira; cürümlerde ise 20 ila 50 lira arasında olmasının daha uygun olacağı görüşündeyiz. Bu şekilde aşağı sınırın düşük tutulması halinde, cezaların şahsiliği ilkesini getirdiğini iddia eden bir yarsada maddi olanakları pek fazla olmayan ve bunun yanında da kişiliği itibarıyla hapis cezası uygulanması yerinde olmayan bir şahıs ta yeterli bir yaptırıma maruz kalacaktır. Aşağı sınırın düşük tutulmasının bir diğer yararı da, kişiyi ödeyemeyeceği bir para cezasına mahkûm etmenin engellenmesi olacaktır. Bunun en önemli nedeni de cezaların ancak infaz edilmeleri halinde etkili olabilmesidir. Örneğin bir suçlunun hapis cezası, kişiliğine uygun değil diye, para cezasına çevrilse, eğer bu cezanın miktarı onun ödeme imkânlarını aşarsa, ödenemeyecektir. Ödenemeyecek bir cezanın başta hükmedilmesinin hiçbir sosyal yararı olmayacağı açıktır.

Aşağı ve yukarı sınırın geniş tutulması halinde ise, hâkime geniş bir takdir hakkı tanınmış olacaktır. Bu şekilde de hâkim suçlunun kişiliğine en uygun miktarda para cezasına hükmedebilecektir.

1. bentte yapılan bir diğer değişiklik para cezalarını, tabir yerinde ise, nitelemek olmuştur. Nitekim kabahatlerde hafif para cezası cürümlerde ise ağır para cezası kavramları kullanılmıştır. Belirtelim ki esasen TCK nun 11. maddesi kabahatlerde ve cürümlerde hangi para cezasının uygulanacağını öngörmüştür. Bu nedenle yapılan ilâveler sadece maddeye bir açıklık getirmiştir. Yoksa TCK. nun 11. maddesi karşısında farklı bir sonuca varmak olanağı yoktur. Başka bir deyişle bentte yapılan ilâve esasen malûm olan bir hususu belirtmekten başka bir şey yapmamıştır.

c) Değiştirilen maddenin 2. bendi uygulama alanı olmadığı gerekçesiyle metinden çıkarılmıştır. Maddeden çıkarılan bent aynen şöyle idi: «Altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde, iktisadî devlet teşekküllerinde çalıştırma...».

Bizce bu bendin maddeden çıkarılması yerinde olmamıştır. Hele gerekçe olarak uygulanma olanağının bulunmadığını ileri sürmek, kabul edilebilir bir neden olamaz. Eski ve yeni metinde ceza ve tedbirlere hükmetmek hâkimin takdirine bırakılmıştır. Başka bir deyişle hâkim şu veya bu tedbire hükmetmek zorunda değildir. Şimdi, hükümlünün çalıştırılması onun için etkili bir tedbir veya

onun kişiliğine en uygun bir yaptırım olması halinde ve bunun yanında çalıştırma olanağı da mevcutsa neden böyle bir tedbire başvurulmayacaktır? Kanaatimizce bu tedbirden vazgeçmek yerine uygulama alanını genişletmek gerekirdi. Örneğin getirilecek yasal düzenlemeler ile bu şekilde çalışma tedbirine mahkûm olanları istihdam zorunluluğu yaratılabilirdi. Hatta kanaatimizce bu tedbir yalnız Devlet'e ait kurumlarda değil, özel teşebbüse ait kurumlarda da çalıştırma olarak genişletilebilirdi. Örneğin 1475 sayılı İş Kanununun 25. maddesinde iş yerlerinin çalıştırdığı işçi sayısının belirli bir oranını eski mahkûmlara ayrılması zorunluluğu yer almaktadır. Anılan 25. maddeye göre 100 işçiye kadar her tam 50 işçi için 1 eski hükümlü ve 100'den fazla işçi çalıştıran yerlerde her 100 işçi için 2 eski hükümlünün çalıştırılması gerekmektedir. İşte bu hükme benzer bir hüküm getirerek belirli ölçüde bu bende giren kimselerin çalıştırılması olanağı yaratılabilirdi.

Kanımızca kanun koyucu burada en kolay olanını yapmış ve bu kurumu işler hale getirmek yerine, ortadan kaldırmayı tercih etmiştir. Temenni olunur ki bu bend, tekrar yapılacak bir değişiklikle maddeye ithal olunsun.

d) Bu bent kanuna yeni ilâve edilmiştir. Buna göre suç tarihinde henüz 18 yaşını ikmal etmemiş olanların kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olmaları halinde bu cezalar 4. maddedeki ceza ve tedbirlere çevrilecektir. Bu şekilde yasa koyucu 4. maddedeki kurumlar yönünden ikili bir ayırımı gitmiş ve 18 yaşından küçükler ile bu yaştan büyükler arasında bir fark yapmıştır. Şöyle ki, 18 yaşından büyüklerde bu ceza veya tedbirlere çevirmek hâkimin ihtiyarında olduğu halde, 18 yaşından küçüklerde bu çevirme zorunlu olmaktadır. Hemen belirtelim ki bu fıkranın kanuna konulmasında herhangi bir yarar olduğunu sanmıyoruz. Gerçekten bu hükümle 18 yaşından küçükler için fiilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmetmek olanağı ortadan kalkmış olmaktadır. Bu şekilde hapis cezalarının, özellikle kısa süreli olanlarının küçükler üzerindeki olumsuz ve yıkıcı etkisinin önlenmiş olabileceği ileri sürülebilir. Ancak bu hüküm cezaların şahsiliği ilkesini de bertaraf edecektir. Nitekim suçu işlediği ana önem veren kanun koyucu, infaz sırasında mahkûmun bu yaştan büyük olabileceğini göz önüne almamıştır. Halbuki, kanımızca infaz hükümleri suçun işlenme zamanından ziyade infazın yapıldığı ana önem vermelidir.

Suçun işlenmesi ile infaz arasındaki geçen süre oldukça uzun olabilir. Şimdi hâkim suçlunun kişiliğine en uygun yaptırımın hürriyeti bağlayıcı ceza olduğunu anlasa dahi, bu hüküm muvacehesinde hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedemeyecektir. Başka bir deyişle bu cezayı 4. maddedeki kurumlara çevirmek zorunda kalacaktır. Kanaatimizce bu fıkranın kanuna konulması isabetli olmamıştır. Eğer küçükler için mutlaka böyle bir hüküm getirilmek isteniyorsa, hiç olmazsa yaş için suçun işlenmesi anını değil hüküm anını ele almak daha doğru olacaktır. Şöyle bir örneği ele alırsak 17 yaşında bir suç işleyen kimsenin muhakemesi 4 yıl sürse, hüküm ve infaz anında 21 yaşında olmasına rağmen, infaz yönünden küçük sayılacaktır. Bu nedenle, kanaatimizce, hem küçükler için bu tedbirlerin uygulanması zorunlu hale getirmek, hem de suçun işlenmesi anını almak bizce olumlu olmamıştır.

İlave edelim ki bu bent hükmü hükümet tasarısında yer almamakta idi.

e) 647 sayılı yasanın değişmeden evvelki şeklinde ve son fıkrasında taksirli suçlarda cezanın süresi ne olursa olsun beş bent halinde sayılan tedbirlere çevrilebileceği öngörülmekteydi. Buna karşılık değişik yeni metinde taksirle işlenen suçlarda, cezanın uzun süreli olması halinde sadece 1. bent'te yer alan para cezası uygulanabilecektir. Bu suretle taksirli suçlarda ikili bir ayırımı gidilmiş ve bu ayırım da cezaların kısa veya uzun süreli olmalarına göre yapılmıştır. Eğer taksirli suçun cezası kısa süreli ise para cezasının yanında tedbirlere çevirmek olanağı da vardır. Buna karşılık uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarda sadece para cezasına çevrilebilecektir.

Kanaatimizce yapılan bu ayırım yerinde olmamıştır. Özellikle «cezaların şahsileştirilmesi ilkesine paralel olarak infazın da şahsileştirilmesi» ilkesini taşıyan bir yasada infazın şahsileştirilmesini büyük ölçüde engelleyen bir hükmün mevcudiyeti, bizatihi yasanın kendisinin, yapılış amacı ile çelişik olmasına neden olur. Gerçekten infazın ve cezanın şahsileştirilmesinde büyük ihtiyaca cevap veren ve modern ilkeleri taşıyan 647 sayılı yasanın hükümlerinin bu şekilde kısıtlanmalı bir biçimde değiştirilmesi bir geriye dönüşten başka bir şey değildir. Bir yandan cezayı ve infazı şahsileştirmekten bahsetmek, diğer yandan bu olanağı ortadan kaldırmak, kanaatimizce kanunun ruhuna da aykırı düşmektedir. Hâkim

taksirli suçlarda, onun cezası uzun süreli olsa dahi eğer failin kişiliğine uygun ise 4. madde'de yer alan tedbirleri de uygulayabilmelidir. Olabilir ki failin uslanması için onun yönünden etkili tedbir ne para cezası ne de hürriyeti bağlayıcı cezadır; belirli bir meslek veya sanatın icrasını men etmek onun kişiliğine daha uygundur. Bu takdirde hâkim bu tedbire başvurabilmelidir. Bu tedbirin süresinin, cezadan kısa olmasının kanımızca önemi yoktur. Zira hâkimin gerektiğinde uygulayabileceği bu tedbirler, hürriyeti bağlayıcı cezanın mahkûmun kişiliğine uygun düşmemesi halinde söz konusu olmaktadır.

Taksirli suçlarda cezanın süresi ne olsun para cezasına çevrilebilmesi suçludaki ahlâkî bozukluğun pek fazla olmamasındadır. Kısa süreli cezayı gerektiren suçlarda tedbire çevirmeyi kabul ettikten sonra, uzun sürelielerde bu olanağı kabul etmemeyi haklı gösteren bir neden olamaz. Esasen 4. madde'de öngörülen ceza ve tedbirlere çevirmek hâkimin takdirine bırakılmıştır. Hâkim hangisinin suçlunun kişiliğine uygun olduğunu saptadıktan sonra vereceği cezayı bunlardan birisine çevirecektir. Hâkim gerekirse 4. madde'de öngörülen ceza ve tedbire çevirmeden esas cezaya hükmedebilecektir. Yasanın hâkime yaptırımın ferdileştirebilmesi için tanıdığı olanağı, uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren taksirli suçlarda tanımamak yerinde değildir.

f) Kanuna ilâve edilen bir fıkraya göre ise hükmedilen hürriyeti bağlayıcı ceza 4. madde'de öngörülen tedbir veya cezadan hangisine çevrilirse çevrilsin temel ceza olarak, çevrilen hürriyeti bağlayıcı ceza kalmaktadır. Beyan edelim ki bu hüküm de hükümet tasarısında mevcut değildir. Maddenin değiştirilmesine kadar uygulamada esas cezanın çevrilen ceza ve tedbir olduğu kabul ediliyordu (6). Bu şekilde bundan sonra artık ilk ceza esas ceza olarak kalacaktır. Bu hükmün başlıca şu sonuçları ortaya çıkacaktır:

aa) Önce çevrilen ceza hürriyeti bağlayıcı ceza olduğu için para cezasına veya bir tedbire çevrilmesi halinde dahi, ikinci bir suç işlenmesi halinde diğer koşulları da varsa tecil imkânı ortadan kalkmaktadır. Başka bir deyişle 647 sayılı yasanın 6. maddesi (Adliye mahkemelerinde para cezasından başka bir ceza

(6) YCGK, 21.11.1969, E. 3-349/K. 498 (TİK, 1970/II, no. 1685); YCGK, 10.3.1969, E. 4-545/K. 101 (TİK, 1970/II, no. 1684).

ile) mahkûmiyeti arayarak, önceki cezanın para cezası olması halinde tecil olanağını tanımaktadır. Kanun değişmeden önce esas ceza olarak çevrilen kabul edildiği için, bunun gerek para cezası gerekse tedbir olması halinde, yeni suç işlense bile tecil olanağı mevcut idi. Halbuki yeni metinde esas ceza çevrilen değil de ilk hukmolunan ceza olarak kabul edildiği ve bu da hürriyeti bağlayıcı ceza olduğu için, yeni bir suç işlenmesi halinde, bunun cezasının tecili olanağı yoktur.

bb) Tekerrür yönünden ise, eğer ceza tedbire çevrilmiş olsa dahi, bu temel yaptırım olarak kabul edilmediği için yeni bir suç işlenmesi halinde tekerrürden dolayı arttırmak olanağı vardır.

Görüleceği gibi getirilen bu değişiklik tecil ve tekerrür yönünden önemli sonuçlar getirmektedir. Kanaatimizce maddeye eklenen bu fıkra yerinde olmuştur. Şöyle ki, 647 sayılı yasa bir infaz yasasıdır ve cezaların ne şekilde infaz edileceğini göstermektedir. Buna göre fail hürriyet bağlayıcı ceza'ya mahkûm edilmekte ve fakat bunun infazının, örneğin tedbir veya para cezası olarak infazı uygun bulunmaktadır. Bu nedenle esas ceza varlığını devam ettirmektedir. Değişen sadece onun infaz biçimidir. Bu şekilde de ilk ceza ya hayatiyet tanınmakta ve mahkûmun bundan sonra işleyeceği suçlar üzerinde etkili olmaktadır.

g) Maddenin 5. fıkrası ki bu da hükümet tasarısında mevcut değildir — cezanın tedbirlere çevrilmesi halinde nasıl hareket edileceğini göstermektedir. Madde tedbire veya para cezasına çevirmede, bunların tamamen veya gereği gibi yerine getirilmemesini farklı rejimlere tâbi tutmuştur. Aynı şekilde tedbire çevirme halinde bunun 18 yaşından küçükler tarafından yerine getirilmemesi de farklı bir çözüm şeklini gerektirmiştir.

5. fıkranın bu konuda getirdiği sistem şu şekilde açıklanabilir:

Kısa süreli cezaya mahkûm olunduktan ve bu ceza 4. maddenin 2, 3, 4 ve 5. bentlerinde yazılı tedbirlere çevrildikten sonra C. Savcılığınca bu tedbir hükümlerinin yerine getirilmesi için tebligat yapılacaktır. Bu tebligata rağmen yükümlülüklerini tamamen veya kısmen yerine getirmeyenler veya hükme aykırı şekilde yerine getirenler hakkında, hükmü veren mahkeme tarafından tedbire çevrilmiş hürriyeti bağlayıcı cezanın yerine getirilmesi kararı verilecektir. Hâkim buna karar verirken tedbir hükümlerine muhalefetin derecesini göz önünde tutacak ve esas hürriyeti bağlayıcı

cezanın kısmen veya tamamen infazına gidebilecektir. Buna göre eğer tedbir hiçbir şekilde yerine getirilmemişse esas cezanın tamamının infazına, kısmen yerine getirilmişse ilk cezadan indirim yaparak infazına karar verecektir. Bunun yanında hâkime esas cezanın infaz olunmaması yolunda karar vermek yetkisi de tanınmıştır. Görüleceği gibi bu hüküm bir nevi yaptırım niteliğindedir. Gerçekten hürriyeti bağlayıcı ceza yerine tedbir yaptırımına maruz kalan mahkûmun bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde esas cezası olan hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüleceği şartlı olarak öngörülmüş olmaktadır. Bu şekilde kanun koyucu hürriyeti bağlayıcı cezanın infaz edilebileceği tehdidi ile mahkûmu tedbir hükümlerini yerine getirmeğe zorlamaktadır. Kanaatimizce bu hükümün getirilmesi yerinde olmuştur. Mahkûm bu şekilde bir hürriyeti bağlayıcı ceza tehdidi altında tedbiri yerine getirecektir.

Ancak burada usul hukuku yönünden bir sorun ortaya çıkabilecektir. Gerçekten fıkra'da mahkemenin karar vereceğinden bahsedilmektedir. Acaba mahkemenin ilk hükmüne esas olan hürriyeti bağlayıcı cezaya rücu etmesi veya infaz edilmemesi kararı vermesi nihai bir karar olup temyiz edilebilir kararlardan mıdır? Yoksa burada bir infaz problemi ile mi karşı karşıya bulunmaktadır? Yani bu karara karşı itiraz kanun yoluna gidilebilir mi?

Önce şu hususu belirtelim ki, burada bir mahkeme hükmünün infazına ilişkin bir uyuşmazlık ortaya çıkmaktadır. Bu konuda 647 sayılı kanunun ilgili hükmünde, mahkeme önceki hükmüne dönmeye karar verdiğinde, bu karara karşı hangi kanun yoluna başvurulabileceği hususunda bir açıklık yer almamaktadır. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi burada infaza ilişkin bir uyuşmazlık söz konusudur. Bu bakımdan ceza muhakemeleri Usulü Kanunumuzda yer alan infaza ilişkin uyuşmazlıkların çözümü hakkındaki kurallar 647 sayılı kanunun uygulandığı durumlarda da geçerli olacaktır. Bu açıdan probleme baktığımızda, 647 sayılı kanunun 4. maddesindeki hükme paralel bir hükmün CMUK'nun 402. maddesinin 1. fıkrasında yer aldığını görmekteyiz. Adı geçen hüküm, «bir mahkûmiyet hükmünün tefsirinde veya tayin olunan cezanın hesabında tereddüt edilir yahut cezanın kısmen veya tamamen infazı lâzım gelmiyeceği iddia olunursa bu bapta mahkemeden bir karar istenir» şeklindedir. Bu iki hükme göre de infaza ilişkin bir durumda mahkemeden bir karar alınacağı hususunu açıklığa kavuşturmaktadır. Ancak bu kararı verecek olan mahkemenin hangi kuralları

uygulayacağı, örneğin duruşma yapıp yapmayacağı konusunda ve bu karara karşı kanunyolu olup olmadığı konusunda 647 sayılı kanunda bir açıklık yoktur. Bu bakımdan burada yine CMUK nun ilgili hükümleri uygulanmak durumundadır. Bu konuda CMUK 405. maddesinde infaz sırasında verilecek kararların mercii ve usulünden söz ederken, «cezanın infazı sırasında mahkemeden alınması gereken kararlar (402-404 üncü maddeleri) duruşma yapılmaksızın verilir. Karar verilmeden önce iddiaları neticesini bildirmek üzere Cumhuriyet Müddeiumumisine ve mahkûma müsaade olunur» demektedir. Bu hükümden de anlaşılacağına göre, bu konuda duruşmasız bir karar verilecek, ancak bu karardan önce taraf mütalaları alınacaktır. Bu şekilde karar veren mahkemenin kararına karşı yine CMUK 405. maddesinin son fıkrasında kanunyolu kabul etmiş ve bunun acele itiraz olacağını açıklamıştır. Demek ki, 647 sayılı kanun uygulanırken, mahkemelerce verilen cezanın infazına ilişkin kararlar aleyhine genel muhakeme kanunu olan CMUK'dan yararlanmak ve bu kanunun hükümlerine göre problemleri çözmek yerinde olacaktır.

h) Maddenin 6. fıkrasında 18 yaşından küçüklerin haklarında uygulanan tedbirlere muhalefetleri halinde, tedbir hükmünü veren mahkemece bu tedbirlerinin para cezasına çevrileceği hükmü yer almaktadır. Bu şekilde küçükler hakkında para cezası tedbir kararına muhalefetin bir müeyyidesi olmaktadır. Madde'de yer alan bu hüküm 2. fıkradaki küçükler hakkındaki mecburi tahvilin sakıncalı olduğunu açık olarak ortaya koymaktadır. Nitekim hâkime zorunlu olarak 4. maddedeki ceza ve tedbirlere çevirmeyi tahmil eden yasa koyucu bu fıkroda sadece tedbire uymamayı yaptırım altına almış olmaktadır.

ı) Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın para cezasına çevrilmesi halinde bu para cezasının ödenmemesi halinde uygulanacak yöntemin ne olduğu 7. fıkroda düzenlenmiştir. Buna göre bu para cezası taksit öngörülmüşse taksit süreleri içinde yoksa 5. maddenin 8. fıkrası içinde öngörülen süre içinde ödenmemişse bir günlük hürriyeti bağlayıcı ceza ne miktar para cezasına karşılık tutulmuşsa, aynı miktar üzerinden hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmektedir. Buna göre şu örnekle durumu açıklayabiliriz: Bir kimse işlemiş ve bu cezası beher gün 20 lira itibariyle para cezasına çevrilmiş olsun, eğer mahkûm bu para cezasını kanunda öngörülen süreleri

içinde ödemezse, tüm para cezası 20'ye bölünmek suretiyle kalan ceza hesaplanarak, o miktar hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilir.

Bu fıkra hükmü de hükümet tasarısında yer almamakta idi. Tasarı'da «Hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen para cezasını kanunda öngörülen süre içinde ödemeyenler... hürriyeti bağlayıcı cezaların aynen yerine getirilmesine mahkemece karar verilir.» denmekte idi. Tasarı'da asıl cezanın hürriyeti bağlayıcı ceza olacağına dair bir hüküm olmadığı için 5. madde ile çelişki halinde idi. Gerçekten tasarıya göre, 4. maddenin 1. bendine göre hürriyeti bağlayıcı ceza para cezasına çevrilince artık temel ceza para cezası olmaktaydı. Başka bir deyişle iki hürriyeti bağlayıcı ceza ortadan kalkmakta ve onun yerine temel ceza olarak para cezası geçmekte idi. Bu nedenle tecil tekerrür gibi konularda temel olarak para cezası ele alınırdı. İşte bu çevrilen para cezasını ödeme halinde tasarının 5. maddesi hükmü uygulanacak ve örneğin 10 lira 1 gün hesabıyla hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilecektir. Halbuki tasarının 4. maddesi sanki 5. madde hükmü mevcut değilmiş gibi, bu para cezasının ödenmemesi halinde ilk cezaya, yani para cezasına çevrilen hürriyeti bağlayıcı cezanın yerine getirilmesine karar verileceğini belirtmektedir. Kanaatimizce tasarıda bir zuhul eseri olarak çevrilen para cezasının ödenmemesi halinde ilk hürriyeti bağlayıcı cezanın aynen yerine getirileceği hükmü getirilmiş idi. Bunun başka bir çelişik sonucu ise para cezasının belirli bir kısmını ödeyip diğer kısmını ödemeyenlerin durumu idi. Tasarıya göre kanunla öngörülen süreler içinde para cezasını ödemeyenler hakkında hürriyeti bağlayıcı cezanın aynen yerine getirileceği hükmü yer almaktaydı. Bu durumda örneğin cezanın 3 günü ödeyenler ile ödemeyenler arasında hiç bir fark olmuyordu. Zira maddenin açıklığı karşısında bir mahsup olanağı düşünülemezdi. Tasarının ifadesi kesindi.

İşte tasarıdaki bu sakıncalar kanunda yer almamaktadır. Kanunun bu fıkrası 5. maddenin para cezaları konusunda getirdiği ödememe halini aynen öngörmüştür. Para cezasının ödenmemesi halinde hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmesi konusunda eleştirilerimizi 5. maddede yapacağımızdan burada bu konuyu ele almayacağız. Ancak 4. madde'de bu fıkra yer almamış olsa idi dahi 5. madde hükmü evleviyetle uygulanabilecekti.

Burada kanaatimizce ortaya bir sorun çıkabilirdi. Gerçekten maddenin 2. bendi 18 yaşından küçükler hakkında kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların zorunlu olarak para cezası veya tedbirlerle çevrileceğini hüküm altına almıştır. Şimdi kısa süreli hürriyeti cezaya mahkûm olup, bu cezası para cezasına çevrilen, veya tedbire çevrilmesine rağmen tedbir hükümlerine muhalefet nedeniyle bu tedbirleri para cezasına çevrilen küçükler bu cezalarını ödememelerse, bu cezaları hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilebilecek midir? Yasa koyucu bir yandan küçüklerin kesin olarak hapse konmamasını istemekte, diğer yandan ise ödememe halinde hapis cezasına çevrilmeyi istisnasız belirtmektedir. İlk nazarda burada bir istisna getirilmediği cihetle küçükler hakkında dahi hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilme esasının getirildiği ileri sürülebilir. Ancak 5. maddede açık olarak Haklarında Türk Ceza Kanununun 54. ve 55. maddeleri uygulanarak para cezasına mahkûm olanların bu cezaları hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilse bile hapse çevrilemeyeceği hükmü yer almaktadır. 54. ve 55. maddeler 11-18 yaş arasındaki küçüklerin cezaî sorumluluğunu düzenlediği cihetle, bu şekilde 18 yaşından küçüklerin para cezalarını — ki bu ceza kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezadan çevrilen bir ceza veya doğrudan doğruya para cezası olabilir — ödememeleri halinde hapse çevirmek olanağı yoktur.

k) Maddenin 8. fıkrası mahkûmun kusuru olmaksızın tedbirin yerine getirilmemesi halinde, başka bir tedbire hükmolunacağını belirtmektedir. Bu şekilde bir hüküm gayet yerindedir. Böylece hâkime, hükümlünün uygulayamayacağı bir tedbire hükmetmesi halinde, vermiş olduğu hükmü yeniden gözden geçirmek ve ona uygun bir tedbire hükmetmek olanağı tanınmış olmaktadır.

l) Maddeye eklenen son bir fıkra ile sırf askerî suçlar ile askerî disiplin suçlarında maddenin tümünün, subay, askerî memur ve astsubaylar hakkında ise 3 ve 4 numaralı bentlerin uygulanmayacağı öngörülmüştür. Gerekçede buna sebep olarak askerî hizmet icaplarına uygun düşmediği ve askerî disiplini zedeleyici durumda olduğu ifade edilmiştir.

Kanaatimizce bu şekildeki ilâve bir fıkraya gerek yoktu. Gerçekten askerî şahıslar hakkında bazı tedbirlerin uygulanma olanağı olmayabilir. Ancak bu demek değildir ki diğer tedbirler ve para cezası uygulanamaz. Hürriyeti bağlayıcı bir cezanın para cezasına

veya özellikle aynen iade veya tazmine çevrilmesi kanımızca askerî disiplini de zedelemes. Esasen madde, cezayı çevirmek yönünden hâkime bir takdir hakkı tanıdığından, hâkim uygun görmediği takdirde, bu tedbirlerin uygulanması da söz konusu olmayacaktır.

5. Madde

Bu madde'de yapılan temel değişiklikleri şu şekilde sıralayabiliriz :

a) Yapılan bir ilâve ile taksit miktarının dörtten eksik olamayacağı öngörülmüştür. Beyan edelim ki hükümet tasarısında taksit miktarı üç olarak saptanmışken, Adalet komisyonu bunu dört olarak değiştirmiştir, ve metin bu şekilde kanunlaşmıştır.

b) Madde'de yapılan en büyük değişiklik ise para cezasının ödenmemesi halinde bunun hapis cezasına çevrilmesidir. Madde esas itibarıyla T.C.K. nun 19. maddesinin bir tekrarı niteliğindedir. Başka bir deyişle pek küçük farklarla 19. maddenin hükmü tekrarlanmıştır. Esasen maddenin hükümet tasarısında 19. madde hükümlerine rücu edildiği açıkça beyan edilmiştir.

Kanaatimiz :

a) 5. maddenin eski şeklinde taksit süresi iki yıl idi. Ancak taksit miktarının asgari ne kadar olacağı belirtilmemişti. Bununla beraber içtihadi yolla bu sorun çözümlenmişti. Gerçekten Yargıtayımızın müstakar bir şekilde 647 sayılı yasanın 5. maddesinin, T.C.K. nun 19. maddesini tamamlar nitelikte olduğunu 19. madde'de öngörülen 3 taksit kuralının 5. madde için evleviyetle geçerli olacağını hüküm altına almıştı (7). Yeni kanun uygulama'da kabul edilen kuralı kanuna hüküm olarak ilâve etmiş ve bu sorunu bir açıklığa kavuşturmuştur.

Kanımızca maddeye bu şekilde getirilen yenilik yerinde olmuştur. Özellikle taksit miktarının alt sınırının dörde çıkarılması, mahkûmun para cezasını ödemesini kolaylaştırması bakımından, bu cezanın infazını kolaylaştıracaktır. Bizce taksit süresinin iki yıla sınırlandırılması hükmü de kaldırılrsa idi daha iyi olacaktı. Gerçekten mukayeseli hukukta da genel olarak yasalarda taksit süresi

(7) YCGK, 29.4.1968, E. 6-149/K. 156 (RKD, Şubat 1969, s. 4); YCGK, 25.11.1968 E. 7-565/K. 381 (İKİD, Mayıs 1969, S. 101, s. 7779); 5. CD., 14.6.1967, E. 4409/K. 4179 (RKD, Kasım 1967, s. 99).

belirtilmemiş ve bunun hâkim tarafından suçlunun ekonomik koşulları gözetilerek tayin edilmesi şekli öngörülmüştür (8). Böyle bir sınırın getirilmesi halinde yüksek miktardaki bir para cezasının belirli bir sürede ödenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır ki, bu da bazı hallerde mahkûmun ödeme yeteneğini aşabilir. Bu durumda para cezası ya ailenin diğer fertlerini de etkiler, ya da hiç ödenemez. Özellikle hapis cezasına çevirme sistemini getiren bir yasa'da bu sürenin takdirini hâkime bırakmak gerekirdi. Böylece hâkim bütün koşulları dikkate alarak serbestçe bu süreyi saptayabilirdi. Bunun en büyük yararı da mahkûmun para cezasını ödemek olanağını bulabilmesinde ortaya çıkar. Biz bu fıkranın şu şekilde bir hüküm getirmesinin daha olumlu olacağı görüşündeyiz: «Taksit süresi hâkim tarafından tâyin olunur ve taksit miktarı dörtten aşağı olamaz.»

b) Maddenin getirdiği sistem, eski sistemi tamamen değiştirmiştir. Böylece para cezasının ödenmemesi halinde bu ceza hapis cezasına çevrilmektedir.

Kanun bu şekilde tâbir yerinde ise adeta bir geriye dönüş yapmakta ve 647 sayılı yasayla getirilen modern bir infaz biçimi ortadan kaldırılmaktadır. Para cezalarının ödenmemesi halinde hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmesi doktrinde uzun süre eleştirilmiş ve artık modern hukuklar bu sistemden vazgeçmeye başlamışlardır (9). Para cezasının ödenmemesi halinde hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmesi şu bakımlardan sakıncalı ve hattâ zararlı görülmüştür:

aa) Özellikle kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarını ortadan kaldırmak amacı güden para cezalarının hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilmesi halinde aynı sakınca yeniden ortaya çıkmaktadır.

bb) İkame edilen ceza genellikle ödeme yeteneği olmayanlara karşı söz konusu olmaktadır. Böylece kişilerin kanun karşısında eşit olması ilkesi zedelenmiş olmaktadır. Belirtelim ki Anayasa Mahkememiz 20.6.1967 tarih ve E. 1967/7-K. 1967/18 sayılı kararında (10) konuya dclaylı olarak değinmiştir. Yüksek mahkemeye gö-

(8) Örneğin İsviçre C.K., m. 49/2; Alman C.K., m. 28; İngiliz Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 14'te olduğu gibi, (Bkz. DONAY, s. 201).

(9) Eleştiriler için Bkz. DONAY, s. 212 ve son.

(10) R.G. 28.10.1967, no. 12737.

re: «Para cezasının hapse çevrilmesinde aynı eylem dolayısı ile aynı ceza almış iki kişiden yoksul olanın, yoksulluğu yüzünden cezasının çok daha ağırlaşması ve aynı suçun hükümlüleri arasında ceza bakımından esaslı bir farkın meydana gelmesi sonucunu doğurur ki, kanun önünde eşitlik ilkesini zedeler». Anayasa Mahkememizin bu kararında gayet açık ve yerinde olarak belirtildiği üzere, yapılan bu değişiklik Anayasa'ya aykırı olacaktır. Başka bir deyişle kanun Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal edilebilecektir.

cc) Para cezaları ve hürriyeti bağlayıcı cezalar farklı özgürlükleri etkilerler. Başka bir deyişle her iki ceza da farklı değerlere hitap ederek cezalardan beklenen amaçları farklı yönden tahakkuk ettirirler. Farklı değerlere hitap eden cezaların birbirine dönüşmesi ise cezalardan beklenen amacın elde edilmesi yönünden kabul edilemez.

dd) Hürriyeti bağlayıcı ceza ile para cezasının tayininde farklı faktörler etkili olmaktadır. Para cezasının tayininde genel olarak suçlunun ekonomik durumu gözetilmektedir. Buna karşılık hürriyeti bağlayıcı cezanın süresinin tayininde ekonomik durumun bir etkisi yoktur. Buna göre ekonomik durum gözetilerek saptanmış bir cezayı, hürriyeti bağlayıcı cezaya çevirirken esas almakla dolaylı olarak ekonomik durumun hürriyeti bağlayıcı ceza'da etkili olmasını sağlar. Bunun da kanunun öngörmediği bir husus olduğu açıktır.

Para cezasının ödenmeme halinde hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüşmemesinin sakıncalarını kısa olarak belirtmiş bulunmaktayız. Gerekçe'de tasarının sevk sebeplerinden biri olarak para cezasının tahsilinin güç olmasından söz edilmektedir. Kanaatimizce bu görüş de gerçekleri tam olarak yansıtmamaktadır. Kişisel olarak yapmış olduğumuz bir araştırmaya göre bugün kanun ile getirilen sistemin uygulandığı tarihlerde, yani 647 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önce para cezalarının % 50 ilâ 60'ı infaz olunabilmekteydi. Bu oran 647 sayılı yasa yürürlüğe girdikten sonra % 60 ilâ 70 arasında değişmektedir. Görüldüğü gibi ufak da olsa 647 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra bir artma olmuştur (11).

(11) 1964 yılında İstanbul Sulh Ceza Mahkemelerinden verilen ve 4058'i para cezası olan 10195 mahkûmiyet kararından 5524'ü infaz olmuştur. Buna karşılık 1970 yılında yine İstanbul Sulh Ceza Mahkemele-

647 sayılı yasanın değişmezden evvel öngördüğü ve para cezasının tahsilini sağlamak için alınabilecek tedbir kararları da yeni metinden çıkarılmıştır. Bu şekilde kanımızca bu cezanın infaz olanağı aksine daha da azalmış bulunmaktadır.

Sonuç olarak 5. madde'de yapılan değişikliğin hiçbir yönden olumlu olmadığı görüşündeyiz. Önce ceza siyaseti bakımından zararlı olan ve sonra Anayasa'ya aykırı düşecek bu değişiklikten vazgeçmek zorunludur.

6. Madde

6. maddenin ilk fıkrası, değiştirilen maddenin aynısıdır. Sadece tecil terimi türkçeleştirilmiş ve erteleme terimi kullanılmıştır. Bu şekilde erteleme yönünden esas ilke'de bir değişiklik yoktur.

Bununla beraber madde'ye iki fıkra eklenmiştir. Eklenen birinci fıkrada, yani kanunun ikinci fıkrasında, belirli yaş grubuna girme halinde ertelenebilecek cezanın süresi arttırılmıştır. Buna göre fiilin işlendiği tarihte 15 yaşını bitirmemiş küçüklerde 2 sene ağır hapis, 3 sene hapis veya hafif hapis; 15 ilâ 18 yaş arasındakiler ve 70 yaşına varmış olanlarda 1 sene ağır hapis ve 2 sene hafif hapis veya hapis cezalarının ertelenme olanağı mevcuttur.

Kanunda yapılan bu değişiklik ile, 647 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önce genel olarak 18 yaşından küçükler ve 70 yaşından büyükler hakkında erteleme olanağını genişleten 90. maddeye benzer bir hüküm getirilmiş olunmaktadır. Gerçekten TCK. nun tecilli düzenleyen 89 maddesi sadece 6 aya kadar hapis ve hafif hapis cezalarının ertelenmesini öngörürken, 90. madde belirli yaşta olmayı, erteleme yönünden genişletmiştir (12).

Kanunda yapılan bu değişikliği olumlu ve faydalı bulmaktayız. Gerçekten yaşlılar yönünden 70 yaşına gelene kadar hiç suç işlememiş olanların yüksek bir tecil süresine sahip olduklarından şüphe edilmez. Diğer yandan küçük suçlularda hürriyeti bağlayıcı ce-

rinden verilen ve yalnız para cezası ilâmlarını kapsayan 542 dosya üzerinde yapmış olduğumuz incelemeye göre bunun 352'sinin infaz edildiğini müşahade etmiş bulunuyoruz.

(12) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ÖNDER, Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, İstanbul 1963, s. 146 ve son.

zanın kötü etkilerinden kurtulmalarını sağlamak amacıyla bu sürenin yükseltilmesi de faydalıdır. Hürriyeti bağlayıcı cezalar bir müellifin de belirttiği üzere (13): «islah etmekten ziyade cürmî alışkanlıkların kazanılmasına ve gelişmesine neden olur» İşte küçük çocukları böyle bir tehlikeli ortamdan korumak için ertelenebilecek cezanın süresini arttırmak faydalı olmuştur.

Maddeye eklenen son fıkra'da ise bazı suçlarda ve özellikle askerî suçlarla disiplin suçlarındaki cezaların ertelenmeyeceğine dair özel kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. Hemen belirtelim ki biz özel kanunlarda yer alan ve cezaların ertelenmemesine ilişkin hükümlerin karşısında bulunuyoruz. Eğer koşulları var ise bütün suçlara ilişkin cezaların ertelenmesi lâzumdur. Bu husus konumuzun dışında olduğu için üzerinde durmuyoruz. Ancak kanaatimizce bu hüküm geçici 4. madde'de yer alan «Diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.» hükmünün erteleme bakımından geçerli olmadığını belirtmek için konmuştur.

9. Madde

Eski madde hükmü aynen muhafaza edilmiş, bazı terimler türkçeleştirilmiştir. Maddeye eklenen fıkrada ise: «Hükümlülerin müşahadeye tâbi tutulmasına ve ceza evlerinin sınıflandırılmasına ilişkin hükümler, askerî cezaevleri ve cezaları buralarda infaz olunan hükümlüler hakkında uygulanmaz.» Maddenin gerekçesinde «genellikle 6 ayı geçmeyen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların infazına müsait birer müessese olarak kurulmuş bulunan askerî cezaevlerinin sınıflandırılmasına ve burada cezası infaz olunanların ayrıca müşahadeye tâbi tutulmalarına zaruret görülmediği cihetle...» denmektedir.

Askerî cezaevlerinin, cezaları burada infaz edilenlerin asker kişileri olmaları ve askerî suçların arzettiği özellik bakımından sınıflandırılmaya tâbi tutulmamaları kabul olunabilir. Aynı şekilde uzun süreli cezalarda diğer mahkûmlardan ayrılarak müşahadeye tâbi tutulmalarını haklı gösteren bir neden mevcuttur. Gerçekten ifade edelim ki, Askerî Ceza Kanununun 39. maddesinin 1. bendi

(13) SUTHERLAND-CRESSEY, Principes de Criminologie, Paris 1966, s. 529.

dört fıkra halinde askeri hapisanelerde infaz olunacak halleri sıralamıştır. 1. fıkrada tard ve ihracı mucip olmayan cezaya mahkûm olanların cezalarının askeri cezaevinde infaz olunacağı ifade olunmaktadır. Aynı kanununun 30. maddesi tardı gerektiren halleri, 32. maddesi ise ihracı gerektiren halleri saymaktadır. İhraç cezası ayırım yapılmadan 1 seneden fazla mahkûmiyeti gerektiren hallerde mecburi, 1 seneden az hapis cezalarında ihtiyaridir; tard ise belirli bazı suçlarda 6 ay veya daha fazla hapis cezasında mecburi olmaktadır (m. 30/2). Bu durum karşısında müşahadeyi gerektirip askeri olmayan suçlular için öngörülen asgari 6 aylık infaz süresinin, askeri suçlarda uygulama alanı pek nadir olacaktır. Bu nedenle esasen uygulama alanı pek nadir olan bir husus için kanımızca müşahade yoluna gitmek gereği yoktur. Askeri ceza kanununda öngörülen süreleri aşan hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanların cezaları, sivil cezaevlerinde infaz olunacağına göre, bunlar hakkında müşahade olanağı mevcut olacaktır.

14. Madde

Bu madde'ye bazı ilâveler yapılmıştır. Bu ilâveleri şu şekilde sıralamak olanağı vardır: Ancak öncelikle belirtelim ki yapılan bu ilâvelerin bir kısmı esasen cezaların infazına dair tüzükte bulunmakta idi. Maddenin a ve b bentleri kural olarak aynen bırakılmış ve sadece verilen izin sürelerine yol'un da dahil edileceği öngörülmüştür. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu husus esasen Tüzük'ün 117 ve 119. maddelerinde yer almakta idi. Başka bir deyişle değiştirilen madde'de tüzük aracılığı ile gösterilen bir husus yeni metne ithal edilmiş bulunmaktadır.

Tasarı'da (a) fıkrasında izin süresine yol dahil edilmişti. Millet Meclisinde bu da yol hariç olarak düzeltilmişti. Meclisin değişikliği Senato tarafından da kabul edilmiştir.

Tasarı'da (b) fıkrasında izin süresine yol da dahil edilmişti. Millet Meclisi Genel Kurulu bunu da yol hariç olarak düzenlemişti. Senato'da bu yol dahil olarak değiştirilmiştir. Bunun üzerine tekrar Millet Meclisinde görüşülen madde Senato'da kabul edildiği gibi geçmiş ve kanunlaşmıştır. Millet Meclisi Adalet Komisyonunda tekrar görüşülen madde'de yapılması gereken değişiklik şu şekilde gerekçelendirilmişti: «İzin matlabı altında sevk edilmiş bulunan 14.

maddenin ikinci fıkrasındaki iznin bir sıla izni olmayıp, açık infaz kurumlarında bulunan veya yarı açık infaz kurumunda olup ta açık infaz kurumlarına geçmeye hak kazanan hükümlülere, ceza infaz kurumları içersinde iyi halleri, olumlu davranışları nedeniyle verilmiş bir mükâfat niteliği taşımış olması nedeni ile yol hariç kaydının yol dahil şeklinde düzeltilmesi».

Tasarıda maddenin (c) fıkrasında izin süresi yol dahil olarak yer almakta idi. Millet meclisinde yol dahil, yol hariç olarak değiştirilmişti. Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu «şartla salıverme'deki iş arama izninde, yol, izin süresi içinde mütalâa edilmiştir.» gerekçesiyle madde'de değişiklik yapmıştı.

Özetlemek gerekirse yeni kanun yalnız (a) fıkrasında hal ayırık olmak üzere diğer iki fıkradaki izin sürelerini yola dahil tutmuştur.

Kanaatimizce Millet Meclisinin kabul ettiği metni aynen benimsemek daha yerinde olacaktı. Başka bir deyişle her üç izin halinde de yolda geçecek süreyi iznin dışında tutmak daha olumlu bir sonuç olacaktı. Gerçekten Türkiye gibi yol şartları hayli güç olan bir ülkede, yolu izne dahil addetmek, fiilen izin süresinin işlemesine engel olmaktan başka anlama gelmez.

Maddeye yapılan bir diğer ilâve ile izin süresinin hükümlülükten sayılacağı öngörülmüştür. Kanaatimizce bu ilâve maddeye bir açıklık getirmiştir. Gerçekten izin verme bir infaz şekli olduğundan, bunun hükümlülükten sayılması doğaldır.

Maddeye yapılan önemli ilâvelerden birisi de izin süresini geçirenler veya izinden dönmeyenler hakkında T.C.K. nun 299 ve devamı maddelerinin uygulanmasıdır. Kanaatimizce izin esnasında meydana çıkabilecek kaçma veya izin süresini tecavüz fiillerinin bir müeyyideye bağlanması yerindedir. Bu şekilde bir ceza tehdidi altında kalan hükümlünün kaçması da engellenmiş olacaktır. Eski metinde bir ceza müeyyidesi mevcut olmadığından sadece disiplin müeyyidesi uygulanabiliyordu. Her ne kadar 2/8/1966 tarih ve 26/66 sayılı genelgede (14) «kanunî ve disiplin yönünden ayrı ayrı işlem yapılması» denmekte ise de kanaatimizce 299. maddenin uygulanma olanağı yoktur. Gerçekten 299. madde hapsedildikten sonra

(14) Bkz. MENGÜÇ, Ceza İnfaz Hukuku ve İnfaz Müesseseleri, İst 1968, s. 177.

kaçmayı cezalandırmaktadır. Halbuki izinden kaçan hapisten kaçmamaktadır. Bu nedenle yapılan ilâve yerindedir.

18. Madde

Maddenin 1. fıkrası yapılan bir ilâveyle değiştirilen maddenin aynısıdır. Bu ilâveye göre emniyet tedbirleri de buna mahkûm olan yabancıların infaz kurumlarında yerine getirilebilecektir. Bizce yapılan bu ilâve yerindedir. Zira emniyet tedbirleri de bir yaptırım olarak uygulanabileceğine göre, bu halde de, cezalarda olduğu gibi yabancıların ülkesinde infaz edilebilmelidir.

Maddeye eklenen fıkrada ise önce şartla salıverilip te, emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmuşlar ve şartlı salıverme nedeniyle TCK. nun 28. maddesinin 3. ve 4. fıkraları hükümleri uygulanan yabancıların para cezalarını ve her türlü şahsi hak ve yargılama giderlerini ödemeleri halinde istekleri üzerine veya yurt içinde kalmaları sakıncalı olanların C. Savcısının talebi ile yurt dışına çıkarılacakları öngörülmektedir. Son fıkra'da ise hudut dışı edilenlerin 5 yıl geçmedikçe yurda sokulmayacakları hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre sadece yurt içinde kalmaları sakıncalı olanlar için hudut dışı edilecekleri öngörüldüğünden, yalnız bunlar hakkında beş yıl yurda sokulmama hükmü uygulanacaktır. Kendi arzuları ile talep edenler hakkında hudut dışı edilme değil yurt dışına çıkmaya karar verme uygulanacağından, bunlar beş yıllık süre ile bağlı kalmaksızın Türkiye'ye girebileceklerdir.

Eklenen birinci fıkra yerindedir. Bu şekilde esasen suç işleyerek ülkedeki düzeni bozan bir yabancıların şartla salıverme'de veya emniyeti umumiye nezaretinde ülke içinde mutlak olarak bulundurma'nın bir yararı yoktur. Hele yurt içinde kalması sakıncalı olanın muhafazası da zararlı olur.

Son fıkra ise, kanımızca bir infaz kanununda bulunmaması gereken bir hükümdür. Bu hüküm uygulamada tereddütler de uyandırabilir. Örneğin yalnız 18. madde uyarınca hudut dışı edilenler mi, yoksa, başka bir ceza nedeniyle hudut dışı edilenler hakkında mı uygulanacaktır? Madde ilk bakışta yalnız 18. madde yönünden uygulanacakmış gibi gözükmekte ise de yazılış biçimi bütün hudut dışı edilme hallerinde uygulanacakmış zehabını uyandırmaktadır. Bizce bu hüküm İnfaz Kanunu yerine pasaport kanununa konsa

idi daha uygun olurdu. Zira infaz kanunları sadece infaz biçim, şekil ve yollarını saptamalıdır. Mahkûm olmuş bir yabancıyı yurda sokmamak bir infaz şekli olmayıp, bir tedbirden başka bir şey değildir.

19. Madde

İlke olarak 19. madde eski 19. maddedeki kuralı tekrarlamaktadır: Buna göre hükümlülük süresinin 2/3 ünü ve müebbet cezalarda 24 yılını geçirenler şartla salıverilebilirler.

Maddenin ikinci fıkrasında şartla salıverilmenin sınırları genişletilmiştir. Buna göre cezaların infazı sırasında firar edenler bile belirli sürenin geçmesi halinde şartla salıverilebileceklerdir. Bu süreler kanuna göre muvakkat hürriyeti bağlayıcı cezalarda hükümlülük süresinin 4/5 ini ve müebbette ise 30 yılı geçmek olarak düzenlenmiştir.

Maddenin 4. fıkrasına eski 19. madde'de bulunmayan bir hüküm de ilâve edilmiştir. Buna göre şartla salıvermeye hükmü veren mahkeme de hükümlünün orada bulunması kaydı ile, karar verilecektir.

Madde eski metinde bulunan 8. fıkrayı da çıkarmıştır. Ancak hemen belirtelim ki bu fıkra 19. maddeden çıkarılmış ve doğru olarak, izin müesseseyi düzenleyen 14. maddeye ithal edilmiştir.

Şartla salıverme'de sınırın genişletilmesi kanımızca yerindedir. Bir defa hata işleyen bir mahkûmu, ondan sonra uslandığı takdirde şartla salıvermemenin bir anlamı yoktur. Bunların da bu kurumdan yararlandırılmaları ceza siyaseti bakımından da olumludur.

4. fıkradaki ilâve kanaatimizce lüzumsuzdur. Esasen hükümlünün bulunduğu yer mahkemesi şartla salıvermeye karar vereceğine göre, eğer hükümlü, hükmü veren mahkemenin kaza dairesinde cezasını çekmekte ise kural olarak da kararı verecek mahkeme o olacaktır. Bu hüküm belki de aynı kaza dairesinde birden fazla aynı mahkeme bulunması halinde, esas hükmü veren mahkemenin de şartla salıvermeye karar verebileceğini belirtmek için konmuştur. Kanımızca bu durumda dahi böyle bir hükme gerek yok idi. Esasen mahkeme Cezaevi İdaresi tarafından verilen mütalâayı uygun görüp görmemek konusunda karar vereceğinden, mahkûmun kişiliğine tanınmış olup olmamasının bir önemi yoktur. Aksine za-

rarı da olabilir. Hükmü veren mahkemeye karşı münasip olmayan fiili ve hareketlerde bulunan mahkûm cezasının infazı sırasında uslanmış olabilir. İşte bu durumda eski intibahı silemeyen ilk mahkeme, mahkûm hakkında verilecek mütalâaya iştirak etmeyebilir.

SONUÇ

647 sayılı İnfaz Kanununa getirilen değişiklikleri saptamaya gayret eden çalışmamızı tamamlamış bulunuyoruz. Bu konuda yapılan değişikliklerin olumlu veya olumsuz bulduğumuz yönlerini kendi görüşümüz açısından belirtmeye çalıştık. Biz bu kanun ile getirilen bir takım yeni kurumların yukarıda da belirttiğimiz gibi, bir geriye dönüş niteliğinde olduğunu kabul ettik. Bu nedenle de yapılan bazı değişiklikleri tasvip edemiyoruz. Ancak uygulamada görülecek bu sakıncalı hükümlerin değiştirilmesi olanağı ortaya çıkacaktır. 647 sayılı kanun gibi modern infaz yöntemlerini getirmiş bir ideal kanunun ideal hükümlerinin değiştirilmesi kanaatimizce olumlu sonuçlar vermeyecektir.